

MARK PETERS-SIPA PRESS

El record tràgic de la guerra

Les últimes dades confirmades per l'ACNUR estableixen que hi ha més de 22 milions de refugiats arreu del món. A aquesta xifra s'hi han d'afegir les desenes de milions de desplaçats interns, que en molts casos estan pitjor que els refugiats i sobre els quals l'ACNUR no hi té cap mandat.

Els refugiats són el record tràgic de les guerres, de l'opressió i de la fam que forcen milions de persones a l'exili i centren l'atenció internacional en conflictes oblidats o països aïllats i poc coneguts. Aquests conflictes armats influeixen cada vegada més en les poblacions civils, i el resultat és un augment de la mortalitat, les violacions dels drets humans, les migracions forçoses i la fam. El terme refugiats, però, ve de temps enrere. Es va encunyar per primera vegada el 1573, quan es feia servir per descriure la situació dels calvinistes que fugien de la repressió espanyola als Països Baixos, per buscar refugi entre els seus correligionaris a França.

Durant els darrers anys, centenars de milers de somalis, sudanesos, tadjics, royingues birmanes, serbis, croats, bosnians, burundesos i rwandesos han disparat les xifres de persones emparades per ACNUR en tot el món fins arribar als 22 milions (xifres de l'ACNUR per a 1999). A part d'aquests, més de 25 milions de persones s'han vist forçades a viure com a desplaçades dins del seu propi país (Informe Ecosoc, 1998).

L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) va rebre el mandat, aprovat per l'assemblea general de les Nacions Unides al desembre de 1951, d'animar els països a acollir refugiats, prevenir la repatriació forçosa, oferir assistència i protecció i buscar solucions sòlides al problema. El mateix any es va redactar la "Convenció relativa a l'estatut dels refugiats", amb caràcter de llei i que ha estat ratificada per 136 països.

El significat dels termes "refugiats" i "desplaçat intern" és molt ampli pel que fa als afectats, especialment tocant al dret a rebre protecció i ajuda emparat per les lleis internacionals. Els refugiats són els qui han travessat alguna frontera, mentre que els desplaçats interns s'han hagut de mobilitzar sense abandonar el seu país.

Tant els refugiats com els desplaçats interns pateixen traumes físics o mentals provocats per la fugida o, en molts casos, per les

amargues experiències ja viscudes. Tanmateix, atenent consideracions de sobirania d'estat, el mandat de l'ACNUR no inclou els desplaçats interns. Això fa que la seua situació siga fins i tot més precària que la dels refugiats. A hores d'ara aquest fet adquireix tints més preocupants, perquè els conflictes són quasi sempre interns i els desplaçats van augmentant considerablement. Solament en casos especials l'ACNUR s'ha involucrat en la protecció i en l'assistència dels desplaçats interns. Per exemple, després de la petició del país afectat o del secretari general de les Nacions Unides.

La Convenció de l'Organització d'Unitat Africana (OUA), aprovada a Addis Abeba el 1969, va regular els aspectes específics dels problemes dels refugiats a l'Àfrica i va introduir un nou matís en el concepte; els definia com aquells "forçats a fugir a causa de la violència, les agressions, l'ocupació per forces externes, la dominació estrangera o a causa d'altres esdeveniments que alteren seriosament la pau en una part o en el conjunt del país d'origen".

Quinze anys més tard, els països d'Amèrica Llatina van adoptar la Declaració de Cartagena, que ampliava la definició de l'OUA per incloure-hi les víctimes de "violacions en massa de drets humans". Aquesta definició extensa del concepte de refugiats ha resultat d'un valor incalculable en situacions d'èxodes a gran escala, en què resulta impossible examinar individualment les peticions d'estatut de refugiats. En aquestes situacions, el procediment, dit de *prima facie*, permet que grups de refugiats siguin reconeguts de manera col·lectiva i que reben protecció i ajuda del país receptor, d'ACNUR i de la comunitat internacional.

Intervencions militars. Vinculades als refugiats hi ha les intervencions militars. Es tracta d'una nova política de contenció basada en tres objectius: repatriació, establiment d'àrees de seguretat i provisió d'ajuda humanitària. Tenen com a objectiu donar suport als refugiats en camps dins del mateix país en crisi, situats en àrees neu-

EFE

Refugiats: "Qualsevol persona que, a causa de temors fundats de ser perseguit per motius de raça, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinions polítiques, es trobe fora del país de la seua nacionalitat i, a causa d'aquests temors, no puga o no vulga acollir-se a la protecció d'aquest país." ("Convenció relativa a l'estatut dels refugiats", Nacions Unides, 1951).

ACNUR: <http://www.unhcr.ch>

Principals ONG d'atenció als refugiats:

- Associació Catalana de Solidaritat i Ajuda als Refugiats (tel. 934237828)
- Servei Jesuïta al Refugiats (tel. 933183736)
- Metges Sense Fronteres (tels. 933046100 / 963852790)

tralitzades mitjançant una presència internacional i amb ajuda humanitària. Tot i això, els procediments per a assistir i protegir millor els refugiats i desplaçats susciten noves qüestions humanitàries.

Els exemples de Somàlia i de l'ex-Iugoslàvia demostren les limitacions d'una intervenció que

combina la lògica militar amb els objectius humanitaris. Les resolucions adoptades pel Consell de Seguretat de l'ONU en els darrers anys es concentren en la salvaguarda de les operacions humanitàries, però callen pel que fa a la protecció de les víctimes. Durant la guerra a Bòsnia, les forces de l'ONU estaven preparades per protegir els combois d'ajuda humanitària, però no prengueren mai cap iniciativa que poguera posar fi als bombardejos, a les matances i a les "neteges ètniques". Les intervencions dels últims anys, amb uns resultats ben mediocres, revelen les enormes dificultats que comporta assegurar una protecció real per a les poblacions desplaçades en països en guerra. Així mateix, trauen a la llum l'ambigüitat de les mesures actuals de la comunitat internacional que proven de limitar els moviments de refugiats. L'excusa de la prevenció implica el risc que els països occidentals dificulten la recerca de refugi en un país segur i que s'estimen més enviar la gent de tornada als seus països d'origen i a una condició tan precària com és la de desplaçats. El fet de crear àrees de seguretat i d'organitzar combois d'ajuda humanitària, però no ha de servir d'excusa per rebutjar la concessió d'asil a les poblacions en perill.

A la pàgina anterior, un camp de refugiats a Rwanda fa cinc anys. En aquesta pàgina, nens kosovesos en un centre per a refugiats d'un suburbi de Sarajevo, a Bòsnia-Hercegovina.

Amaia Esparza
Metges Sense Fronteres